

การวิเคราะห์หลักสูตรผู้ประกอบการระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย: สภาพปัจจุบันและความท้าทายในอนาคต

An Analysis of Higher Education Entrepreneurship Programs in Thailand: Current Conditions and Future Challenges

Qiuxue Luo¹, Renyuan Nong² and Mayuree Suacamram³

¹Baise University, China

²Panyapiwat Institute of Management, Thailand

³Western University, Thailand

¹E-mail: 1511534587@qq.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3798-4982>

²E-mail: renyuan.no@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-5911-0225>

³E-mail: suacamram@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0924-5202>

Received 20/06/2023

Revised 11/07/2023

Accepted 15/07/2023

บทคัดย่อ

ตลาดแรงงานเป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เกิดหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการ จากการศึกษาความเป็นมาและแนวคิดดั้งเดิมของหลักสูตรความผู้ประกอบการ ผู้เขียนได้ศึกษาหลักสูตรความเป็นผู้ประกอบการของมหาวิทยาลัย 9 แห่งในประเทศไทย โดยได้ทำการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของหลักสูตรประสมประสานกับการศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมของไทย ณ ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต จึงได้สรุปความท้าทายในอนาคตของหลักสูตรผู้ประกอบการระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยทั้งหมด 3 ประเด็น ซึ่งประกอบด้วย (1) รูปแบบการเรียนการสอนต้องอยู่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ควบคู่กับการเรียนการสอนในห้องเรียน (2) หลักสูตรควรตระหนักถึงค่านิยมของใบปริญญาบัตร และ (3) ประสิทธิภาพของพื้นที่ start up

คำสำคัญ: หลักสูตรผู้ประกอบการ; สภาพปัจจุบัน; ความท้าทาย

Abstract

The labor market is an important catalyst for the development of entrepreneurship courses. The author has studied entrepreneurship programs at 9 universities in Thailand, comparing the similarities and differences among the courses. This study also takes into consideration the socio-economic conditions in Thailand at present and future trends. As a result, three challenges for future entrepreneurship programs at the high-education level in Thailand have been identified: (1) the study

model of online learning in conjunction with classroom teaching is required, (2) the course management should recognize the value of the degree, and (3) efficiency of start-up space.

Keywords: Entrepreneurship Course; Current Condition; Challenge

บทนำ

แนวโน้มของตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคตเป็นจุดเริ่มต้นให้มหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วโลกพิจารณาใหม่ว่าจะสอนเกี่ยวกับผู้ประกอบการอย่างไร เพราะตลาดแรงงานต้องการนักคิดและนักลงมือทำที่เป็นนวัตกรรมใหม่ นักคิดเหล่านี้อาจเป็นพนักงานหรือเจ้าของกิจการก็ได้ ดังนั้น หลักสูตรความเป็นผู้ประกอบการจึงเปลี่ยนจากการสอนที่มุ่งเน้นการสร้างธุรกิจใหม่ไปเป็นการสอนที่มุ่งเน้นการสร้างกรอบความคิดให้กับคนทุกระดับ (De Carolis, and Litzky, 2019) งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นแล้วว่าพนักงานทั่วโลกร้อยละ 40 เป็นผู้ที่มีความสามารถที่ไม่ใช่ความสามารถในการเป็นลูกจ้างเพียงอย่างเดียว เช่น ผู้รับเหมาอิสระ ฟรีแลนซ์ และบริการระดับมืออาชีพ (Dwyer, 2017) การตระหนักในสิ่งนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมความสามารถของพนักงาน แต่เพื่อเพิ่มมูลค่าและทักษะที่ไม่ได้อยู่ในบริษัทเพื่อเป็นโอกาสสำหรับเส้นทางอาชีพใหม่ ซึ่งเป็นเส้นทางที่ไม่พึ่งพาการจ้างงานแบบดั้งเดิมแต่นำไปสู่การจ้างงานตนเอง

ตลาดแรงงานเป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เกิดหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการ องค์กร/บริษัทยังคงแสวงหาพนักงานที่มีแนวคิดในการเป็นผู้ประกอบการ (Sherman et al., 2007) จนในปี ค.ศ.1993 ที่ประชุม Route 128 Venture Capital Club สมาชิกของชุมชนธุรกิจใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับการขาดความรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาจากคณะวิชาบริหารธุรกิจ ซึ่งหลักสูตรบริหารธุรกิจมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การสร้างภาพรวมทางธุรกิจ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างหลักสูตรที่แตกต่างกันขึ้นมา คือ หลักสูตรผู้ประกอบการที่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การจัดการธุรกิจที่กำลังเติบโต และการออกแบบหลักสูตรความมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการแห่งศตวรรษที่ 21 (Grant, 2018) หลักสูตรความเป็นผู้ประกอบการในระดับอุดมศึกษาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงภายหลังปี ค.ศ.1975 โดยมีเหตุผลหลายประการที่กระตุ้นการขยายตัวนี้ หลักสูตรผู้ประกอบการส่วนใหญ่สอนในคณะและวิทยาลัยทางบริหารธุรกิจ การศึกษาเล่าเรียนในหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการไม่ได้สร้างผลประโยชน์ให้แก่เฉพาะผู้เรียนที่จะสำเร็จการศึกษาไปเป็นผู้ประกอบการเท่านั้น หลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการนี้ยังช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และความเป็นเจ้าของซึ่งเป็นคุณลักษณะที่องค์กร/บริษัทต้องการ (Harfst, 2010)

สภาพปัญหาในปัจจุบันคือการขาดความรู้และทักษะทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการ ตลาดแรงงานต้องการนักคิดและนักลงมือทำที่เป็นนวัตกรรมใหม่ นักคิดเหล่านี้อาจเป็นพนักงานหรือเจ้าของกิจการก็ได้ แต่หลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการในปัจจุบันยังมุ่งเน้นการสร้างธุรกิจใหม่เป็นหลัก จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนใน

การสอน เพื่อมุ่งเน้นการสร้างกรอบความคิดให้กับคนทุกระดับ ซึ่งจะช่วยสร้างคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการในศตวรรษที่ 21 (Grant, 2018)

การแก้ปัญหาดังกล่าวควรทำโดยการพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการให้มีความคิดแบบผู้ประกอบการเป็นศูนย์กลาง โดยรวมแง่มุมต่าง ๆ ของธุรกิจและกระบวนการในการเป็นผู้ประกอบการควบคู่กับกรอบความคิดของผู้ประกอบการ หลักสูตรควรประกอบด้วยเนื้อหาที่สอนวิธีระบุและกำหนดโอกาส การประเมินแนวคิดทางธุรกิจ การพัฒนาแผนการดำเนินงาน การให้ทุนและเปิดกิจการ การขยายกิจการใหม่ และกรณีศึกษาที่ควรอภิปรายในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบกลยุทธ์ของผู้ประกอบการและเรียนรู้เกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจการใหม่ (Gafar, Kasim & Martin, 2013; OECD, 2010)

จากการพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการที่มุ่งเน้นการสอนความคิดแบบผู้ประกอบการ จะส่งผลให้ผู้เรียนได้ความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยที่ผู้เรียนจะสามารถก้าวสู่สู่การสร้างธุรกิจที่แก้ไขปัญหาในวรรค 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การพัฒนาความคิดแบบผู้ประกอบการยังส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลในแง่มุมต่างๆ (Secundo et al., 2016) พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน (Korte et al., 2018) ทั้งนี้ ผลลัพธ์จากงานวิจัยยังพบว่า ผู้ประกอบการรายย่อยที่เข้ารับการฝึกอบรมทางธุรกิจแบบผู้ประกอบการสามารถเพิ่มผลกำไรของบริษัทได้สูงกว่าผู้ประกอบการรายย่อยที่เข้ารับการฝึกอบรมทางธุรกิจแบบเดิม (Campos et al., 2017) ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการแบบผู้ประกอบการมุ่งเน้นที่การสอนความคิดแบบผู้ประกอบการคาดว่าจะส่งผลที่ดีกว่าแนวทางการสอนเดิม

บทความนี้มุ่งหวังให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการที่มุ่งเน้นการสอนความคิดแบบผู้ประกอบการ โดยมีการเปรียบเทียบผลลัพธ์หลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการในมหาวิทยาลัยจำนวน 9 แห่งในประเทศไทย ประสมประสานกับสภาพเศรษฐกิจของสังคมและวัฒนธรรมหรือความคิดของคนไทย จึงได้มีข้อสรุปและข้อคิดสำหรับแนวทางการปรับปรุงและการทำทนายหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการ

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรความเป็นผู้ประกอบการ

หลักสูตรความเป็นผู้ประกอบการแบบดั้งเดิมมีข้อจำกัดที่ตั้งอยู่บนสมมติฐาน 3 ประการ คือ 1) คำอธิบายคำว่าผู้ประกอบการที่มีขอบเขตหมายถึงผู้ที่เริ่มต้นทำธุรกิจเท่านั้น ซึ่งผู้ประกอบการยังต้องรวมไปถึงการสร้างภาพลักษณ์ของผู้สร้างธุรกิจขึ้นมาใหม่ทั้งหมด อันประกอบด้วย การพัฒนาวิสัยทัศน์ การจ้างทีมงาน การสร้างผลิตภัณฑ์ การรวบรวมทรัพยากร การระดมเงิน การขับเคลื่อนบริษัทไปข้างหน้า และการสร้างผลประโยชน์ทางการเงินให้กับบริษัท 2) หลักสูตรผู้ประกอบการเลียนแบบหลักสูตรบริหารธุรกิจ และ 3) การวัดผลลัพธ์ของการศึกษาแค่การสร้างธุรกิจใหม่ของบัณฑิตจบใหม่ (De Carolis, and Litzky, 2019) การพัฒนาความเป็น

ผู้ประกอบการให้กับนักศึกษาจึงต้องขยายขอบเขตในการพิจารณาให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่คุณลักษณะของผู้ประกอบการและความคิดแบบผู้ประกอบการ

การพัฒนาความคิดเป็นปัจจัยสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งควรบรรจุไว้อยู่ในหลักสูตร โดยรวบรวมแง่มุมต่างๆ ของธุรกิจและกระบวนการในการเป็นผู้ประกอบการควบคู่ไปกับกรอบความคิดของผู้ประกอบการ (De Carolis, and Litzky, 2019 ; Gafar, Kasim & Martin, 2013) เนื้อหาในหลักสูตรประกอบด้วย วิธีระบุและกำหนดโอกาส การประเมินแนวคิดทางธุรกิจ การพัฒนาแผนการดำเนินงาน การให้ทุนและเปิดกิจการ การขยายกิจการใหม่ และกรณีศึกษาที่ควรอภิปรายในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบกลยุทธ์ของผู้ประกอบการ และเรียนรู้เกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจการใหม่ (Gafar, Kasim & Martin, 2013; OECD, 2010) ซึ่งมีหลักฐานเชิงประจักษ์แล้วว่า การพัฒนาความคิดแบบผู้ประกอบการส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในหลายแง่มุม

งานวิจัยหลายเรื่องสนับสนุนให้การสอนความเป็นผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นที่การสอนความคิดแบบผู้ประกอบการให้นักศึกษา ผลของการวิเคราะห์โครงการผู้ประกอบการ 22 โครงการทั่วยุโรป พบว่า การส่งเสริมความคิดความเป็นผู้ประกอบการมีส่วนช่วยในการพัฒนาบุคคลได้หลายคุณลักษณะ (Secundo et al., 2016) อำนาจความสะดวกให้เกิดการมีส่วนร่วมและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน (Korte et al., 2018) นอกจากนี้ ผลจากงานวิจัยยังพบว่า ผู้ประกอบการรายย่อยที่เข้ารับการฝึกอบรมความเป็นผู้ประกอบการที่มุ่งเน้นการคิดเชิงรุกสามารถเพิ่มผลกำไรของบริษัทได้ถึงร้อยละ 30 ในขณะที่ผู้ประกอบการรายย่อยที่เข้ารับการฝึกอบรมทางธุรกิจแบบเดิมสามารถเพิ่มผลกำไรของบริษัทได้ร้อยละ 11 (Campos et al., 2017) ผลจากการศึกษาเหล่านี้ตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการสอนความคิดแบบผู้ประกอบการ ซึ่งได้รับผลลัพธ์ที่ดีกว่าอย่างเป็นรูปธรรม

การเตรียมผู้เรียนให้พร้อมไปกับโลกการทำงานธุรกิจและเป็นผู้ประกอบการในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรจะต้องพัฒนาคนทั้งกลุ่มทุกระดับ ไม่เฉพาะเพียงแต่ระดับเจ้าของกิจการ แต่รวมไปถึงระดับพนักงานที่เรียนรู้ที่จะคิดและกระทำอย่างผู้ประกอบการ ดังนั้น เมื่อหลักสูตรขยายคำจำกัดความของผู้ประกอบการไปมากกว่าความหมายดั้งเดิม หลักสูตรจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแข่งขันได้ตลอดเส้นทางอาชีพของตนเอง (De Carolis, and Litzky, 2019) การสร้างความเป็นผู้ประกอบการจะสำเร็จได้ด้วยการให้นักศึกษาได้เริ่มต้นธุรกิจ บางทีนักศึกษาอาจต้องเริ่มใหม่หลายครั้งตลอดการเรียนในมหาวิทยาลัย นักศึกษาจะต้องประสบกับความผิดหวังจากความล้มเหลวโดยตรง และหาทางกลับเข้าไปเริ่มต้นใหม่ การเริ่มทำธุรกิจนี้ควรทำในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ให้ผู้เรียนทดลองปรับตัว และปรับเปลี่ยนเมื่อมีความจำเป็น การผสมผสานระหว่างการสอนกับการฝึกปฏิบัติจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก การสอนในลักษณะนี้จะพัฒนาการรับรู้ความสามารถของนักศึกษาต่อการตอบสนองต่อความไม่แน่นอน หรือเรียกว่าการประเมินความเสี่ยง ซึ่งสิ่งนี้มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดแบบผู้ประกอบการ (Yamakawa et al., 2016) นอกจากนี้ การโค้ชของอาจารย์ผู้สอนไม่ควรโฟกัสเฉพาะการตัดสินใจทางธุรกิจและการดำเนินงาน

เท่านั้น แต่ควรรวมไปถึงการสร้างคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ประกอบการที่ดีให้กับนักศึกษาด้วย (De Carolis, and Litzky, 2019) กล่าวโดยสรุป การสอนความเป็นผู้ประกอบการควรทำในลักษณะฝึกงานที่มีอาจารย์ผู้สอนเป็นโค้ชหรือพี่เลี้ยงให้กับนักศึกษา

หลักสูตรการสอนความเป็นผู้ประกอบการควรใช้แนวทางที่แตกต่างกันเข้ามาจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยระบุเป้าหมายการสอนของหลักสูตร เน้นความรู้และความคาดหวังในการเรียนรู้ วิธีการและวิธีการจัดส่งหลักสูตร และรูปแบบการประเมิน (Grégoire & Béchar, 2006) การเรียนรู้ในหลักสูตรความเป็นผู้ประกอบการยังเป็นทุกสิ่งที่ผู้เรียนจะมีประสบการณ์ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ (OECD, 2010) โดยเป็นชุดประสบการณ์การเรียนรู้ควรวางแผนแบบพลวัตรที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา (Gafar, Kasim & Martin, 2013) งานวิจัยของ Adebayo และ Kolawole (2013) และ Dirk Benson และ Bruce (2013) ได้สนับสนุนการปรับเนื้อหาหลักสูตรผู้ประกอบการในมหาวิทยาลัย ให้ลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ดังนั้น ลักษณะของหลักสูตรความเป็นผู้ประกอบการจึงควรมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมที่ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

หลักสูตรผู้ประกอบการของมหาวิทยาลัยในไทย: การเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่าง

ในประเทศไทย สถาบันอุดมศึกษาเปิดสอนหลักสูตรผู้ประกอบการในระดับปริญญาโทจำนวน 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ชื่อหลักสูตรคือบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (ความเป็นผู้ประกอบการ/การประกอบการ) ส่วนในระดับปริญญาตรีมีสถาบันอุดมศึกษาเปิดหลักสูตรนี้จำนวน 9 แห่งโดยอยู่ในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต แต่ละแห่งมีชื่อสาขาวิชาและผลลัพธ์ของหลักสูตรที่มุ่งเน้นแตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายชื่อสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรเกี่ยวกับความเป็นผู้ประกอบการในระดับปริญญาตรี

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา/ที่ตั้ง	ชื่อสาขาวิชาในหลักสูตร	ผลลัพธ์ของหลักสูตร
1.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/ จังหวัดกรุงเทพฯ	ความเป็นผู้ประกอบการ	รู้จักและเข้าใจตนเองเป็นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การแสวงหาและเห็นโอกาสทางธุรกิจ เชื่อมโยงองค์ความรู้แล้วประยุกต์ใช้กับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีคุณธรรม
2.มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/ จังหวัดกรุงเทพฯ	การประกอบการ	คนรุ่นใหม่ที่เป็นผู้สร้างสิ่งใหม่และสร้างการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นสินค้า/บริการ/

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา/ที่ตั้ง	ชื่อสาขาวิชาในหลักสูตร	ผลลัพธ์ของหลักสูตร
		กระบวนการใหม่ที่อยู่ในรูปของการสร้างธุรกิจใหม่ (New Venture) หรือการสร้างธุรกิจใหม่
3.มหาวิทยาลัยมหานคร/ จังหวัดกรุงเทพ	การจัดการและการเป็น ผู้ประกอบการยุคดิจิทัล	เรียนรู้การสร้าง start up และ SME สร้าง ผู้ประกอบการยุคดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีเข้าถึงลูกค้า ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงการทำธุรกิจในยุคนี้ และในอนาคต
4.มหาวิทยาลัยกรุงเทพ/ จังหวัดปทุมธานี	ความเป็นผู้ประกอบการ	เปิดประตูสู่เส้นทางธุรกิจ พร้อมก้าวสู่ความสำเร็จ เป็นเจ้าของธุรกิจจริงตั้งแต่ยังเรียน
5.วิทยาลัยผู้ประกอบการ สร้างสรรค์รัตนโกสินทร์/ จังหวัดนครปฐม	การเป็นผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ สากล	พัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ คุณสมบัตินี้ เกี่ยวข้องและจิตวิญญาณของความเป็น ผู้ประกอบการเพื่อที่จะให้เยาวชนทำความเข้าใจ เป็นอาชีพได้ แสวงประโยชน์จากโอกาสทางธุรกิจ และการอาชีพของโลกแห่งความเชื่อมโยงและไร้ พรมแดน
6.สถาบันวิทยาการ ประกอบการแห่งอยุธยา/ จังหวัดอยุธยา	การเป็นผู้ประกอบการ ยุคดิจิทัล	สร้างมืออาชีพมีความรู้สมัยใหม่เน้นใช้เทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศเสริมสร้างประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงาน
7. มหาวิทยาลัยขอนแก่น/ จังหวัดขอนแก่น	ผู้ประกอบการดิจิทัล	พร้อมด้วยความรู้ความสามารถทั้ง Soft Skill และ Hard Skill เพื่อการพัฒนาตนเองและปรับตัวใน ยุคดิจิทัลได้อย่างชาญฉลาด และยกระดับ ศักยภาพตนเองไปสู่นานาชาติ
8.มหาวิทยาลัยหาดใหญ่/ จังหวัดสงขลา	ผู้ประกอบการฐาน นวัตกรรมและการ ออกแบบ	กล้าเสี่ยง กล้าตัดสินใจ เข้าใจบริบทธุรกิจ เป็น ผู้นำ ก้าวทันเทคโนโลยี เข้าใจองค์ประกอบศิลป์ และออกแบบพื้นฐาน เพื่อเป็นผู้ประกอบการยุค ใหม่ในโลกดิจิทัล พร้อมด้วยคุณธรรม
9.มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร/ จังหวัดชุมพร	การจัดการสำหรับ ผู้ประกอบการ	มีแรงบันดาลใจทำการเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนอง ความต้องการและโอกาสต่างๆ ได้ มุ่งองค์ความรู้ใน

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา/ที่ตั้ง	ชื่อสาขาวิชาในหลักสูตร	ผลลัพธ์ของหลักสูตร
	ศาสตราจารย์การจัดการเพื่อเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ประยุกต์ใช้กับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีคุณธรรม	

ที่มา: เว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาทั้ง 9 แห่ง

หมายเหตุ: สถาบันอุดมศึกษาเลข 1, 7, 9 เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ส่วนเลข 2-6, 8 เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ชื่อสาขาวิชาหลักสูตรของแต่ละมหาวิทยาลัยมีความแตกต่างกัน ซึ่งบางหลักสูตรแม้ว่าชื่อสาขาวิชาไม่ระบุในบางประเด็น แต่ระบุในผลลัพธ์ของหลักสูตรที่โฆษณาไว้บนหน้าเว็บไซต์ รายละเอียดดังกล่าวแบ่งเป็น 5 กลุ่มดังนี้

1. มหาวิทยาลัยที่พัฒนาความเป็นผู้ประกอบการเพียงอย่างเดียวมีจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร แม้ว่าชื่อระบุแต่เพียงผู้ประกอบการ แต่บางหลักสูตรมีผลลัพธ์ให้ประยุกต์ใช้ความรู้ในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจหมายรวมถึงยุคดิจิทัลเช่นเดียวกับกลุ่มที่ 2 ในขณะที่บางหลักสูตรมีผลลัพธ์มุ่งเน้นเป็นผู้สร้างสิ่งใหม่ ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มที่ 4 คือ ผู้ประกอบการฐานนวัตกรรมและการออกแบบ
2. สถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาความเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัลมีจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหานคร สถาบันวิทยาการประกอบการแห่งอยุธยา และมหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. สถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาการเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขามี 1 แห่ง คือ วิทยาลัยผู้ประกอบการสร้างสรรค์รัตนโกสินทร์
4. สถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาผู้ประกอบการฐานนวัตกรรมและการออกแบบมี 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
5. มหาวิทยาลัยที่มีผลลัพธ์ของหลักสูตรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมมี 3 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร

สภาพเศรษฐกิจสังคมของไทย ณ ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2564) ได้ศึกษาความเปราะบางโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยไว้ 5 ประเด็น ดังนี้

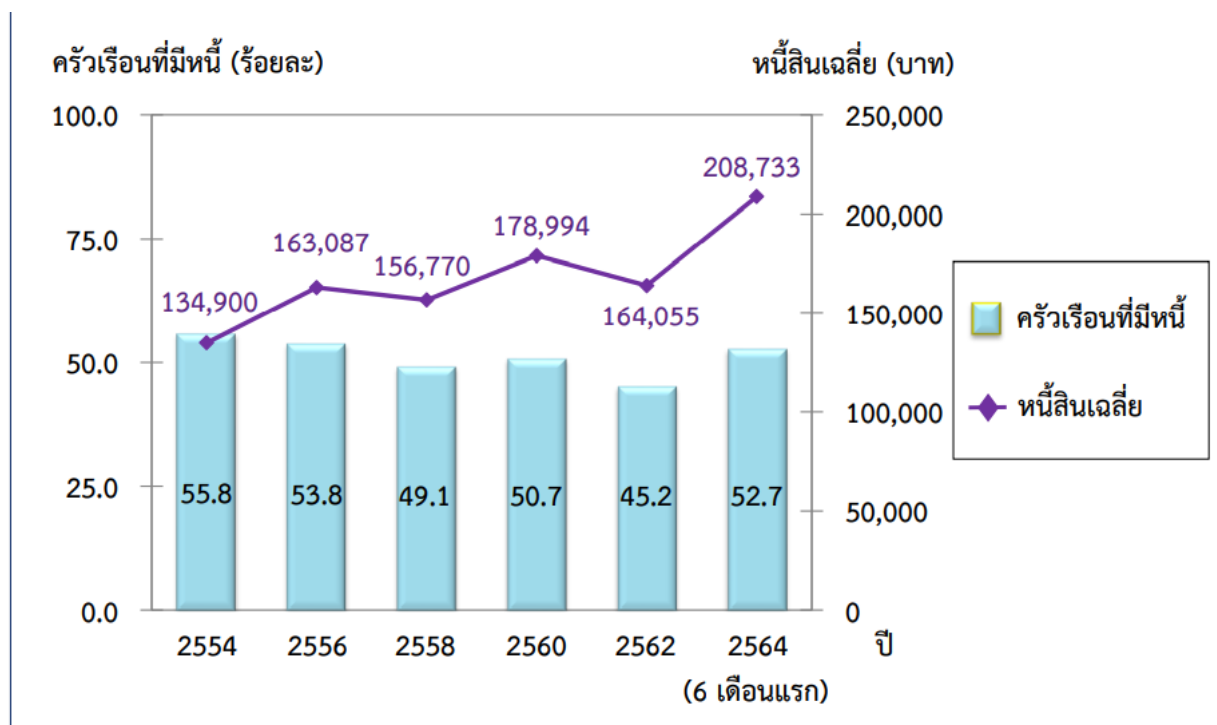
1. การปรับเปลี่ยนและความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์โลก เศรษฐกิจไทยพึ่งพาต่างประเทศในระดับสูง โดยเฉพาะจีนและสหรัฐอเมริกา ซึ่งหากความขัดแย้งของสองมหาอำนาจนี้เพิ่มขึ้นและไทยถูกบังคับให้เลือกข้างทางเศรษฐกิจ ผู้เสียประโยชน์จะแตกต่างกันไปตามแต่ละอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับจีนหรือสหรัฐฯ

2. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การสร้างนวัตกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างชาติมายังธุรกิจไทยยังจำกัด ธุรกิจไทยมักเป็นผู้รับจ้างผลิต การพึ่งพาแพลตฟอร์มต่างประเทศในการซื้อสินค้าและบริการของคนไทย เช่น Shopee, Lazada, Facebook, Instagram, Line

3. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อนส่งหลายด้านรวมทั้งภาคเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะภาคการเกษตร และอุตสาหกรรมที่กระจุกตัวในพื้นที่เสี่ยงต่อน้ำท่วม

4. การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างแรงงานไทย และผลิตภาพแรงงานที่ลดลง

5. ผลเป็นทวิภาคีโควิด-19 ที่เกี่ยวกับประเทศไทย ปัญหาหนี้ครัวเรือนรุนแรงขึ้นจากวิกฤติครั้งนี้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้กู้ยูน้อยซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเมื่อพิจารณาจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนระหว่างปี พ.ศ.2554-2564 พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 134,900 บาทในปี พ.ศ.2554 เป็น 208,733 บาทในปี พ.ศ.2564 การเพิ่มขึ้นนี้มีอัตราสูงในช่วงปี พ.ศ.2562-2564 ซึ่งอยู่ในช่วงวิกฤติการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ร้อยละของครัวเรือนที่มีหนี้และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น (ปี พ.ศ.2554-2564)

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาพรวมต้องคำนึงถึงการพัฒนาทั้ง 2 ระดับควบคู่กันไป ดังนี้ (วิธไท สันติประภาพร, 2562)

ระดับที่ 1 ระดับมหภาค โครงสร้างของสังคมที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การศึกษาต้องเปลี่ยนทิศทางแทนที่จะมุ่งให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ก็ไปมุ่งให้การศึกษาแก่ ประชากรในวัยแรงงาน และผู้สูงอายุให้มากขึ้น แรงงานมีทักษะไม่ตรงกับความต้องการ ขณะที่เปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตเป็นไปอย่างรวดเร็วและหลายมิติ ดังเช่น รายงาน The Future of Jobs Report 2018 ของ World Economic Forum ซึ่งให้เห็นว่าร้อยละ 65 ของบัณฑิตจะจบออกมาและทำงานประเภทใหม่ๆ ที่ไม่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากสังคมซับซ้อนมากขึ้น (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ระดับที่ 2 การพัฒนาทรัพยากร ในโลกยุคใหม่ควรเร่งพัฒนาทักษะสำคัญแก่คนไทยใน 4 เรื่อง ได้แก่ 1) การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การวางแผนด้านการเงิน 3) การอยู่ร่วมกันในสังคม และ 4) ภูมิคุ้มกันด้านจิตใจที่ดี

โอกาสในการเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นเป็นกลุ่มคนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะเป็นส่วนใหญ่ โดยจะเป็นกลุ่มที่มีรายจ่ายสูง 10% แรก ถึงร้อยละ 65.6 ขณะที่กลุ่มคนที่มีรายจ่ายต่ำ 10% ท้าย จะมีอัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาเพียงร้อยละ 3.8 (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ดังนั้น การพัฒนาคนในระดับอุดมศึกษาควรเปลี่ยนการสอนเพื่อให้ได้ปริญญามาเป็นระบบหลักสูตรการศึกษารายวิชา และมีช่องทางเรียนรู้ผ่านระบบแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิธไท สันติประภาพร, 2562 ; สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ในอดีตของประเทศไทย การดำเนินงานผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้มีทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน และยังคงจำกัดอยู่เฉพาะผู้เรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานและยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จนในปี พ.ศ.2557 ได้มีการพัฒนา Thai-MOOC ขึ้นในปี 2557 โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กระทรวงอุดมฯ ในปัจจุบัน) แต่อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2562 ยังมีผู้ลงทะเบียนเรียนเพียง 150,000 คน ซึ่งยังคงเป็นหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ของประเทศไทยจึงควรสร้างร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยของไทยกับมหาวิทยาลัยของประเทศอื่นๆ ที่มีศักยภาพ และให้ภาคเอกชนและภาคอุตสาหกรรมเข้ามามีบทบาทในการผลิตเนื้อหามากขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการและสนใจของผู้คนหลากหลายช่วงวัยและสาขาอาชีพมากขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานและบุคลากรก่อนพัฒนาระบบเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างเต็มที่ (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ความท้าทายในอนาคตของหลักสูตรผู้ประกอบการระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

หลักสูตรผู้ประกอบการระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงง่ายและสะดวกสบาย การเรียนการสอนไม่มุ่งเฉพาะการสร้างความเป็นผู้ประกอบการให้แก่นักศึกษาเท่านั้น แต่รูปแบบการเรียนการสอนจะต้องอยู่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในห้องเรียน การออกแบบการเรียนการสอนตลอด 1 ภาคการศึกษา หรือประมาณ 16 สัปดาห์ ไม่ควรถูกจำกัดเฉพาะในห้องเรียนซึ่งผู้เรียนต้องเสียเวลาเดินทาง และบางครั้งการใช้สื่อออนไลน์มีประสิทธิภาพในการสืบค้น/แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นได้มากกว่า แต่ปฏิสัมพันธ์และสมาธิจดจ่อของผู้เรียนอาจจะน้อยกว่าการเรียนแบบเผชิญหน้าในห้องเรียน ดังนั้น การเรียนการสอนในอนาคตจึงต้องผสมผสาน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเรียนออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มที่เป็นแหล่งให้ผู้เรียนได้มาพบปะ และทบทวนบทเรียนย้อนหลัง และ 2) การเรียนแบบเผชิญหน้าในห้องเรียนที่มีบรรยากาศการเรียนรู้ สร้างความสนิทสนม และความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

2. การมีทั้งหลักสูตรที่ได้และไม่ได้ใบปริญญาบัตร หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (ความเป็นผู้ประกอบการ) ต้องใช้เวลาเรียนในระดับปริญญาตรีประมาณ 4 ปี ซึ่งสถานการณ์เศรษฐกิจ ณ ปัจจุบันภายหลังจากวิกฤติการแพร่ระบาดโควิด-19 การลงทุนทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเรียนในระดับปริญญาตรีอาจจะสูงเกินไปสำหรับบางคน และค่านิยมในใบปริญญาบัตรเริ่มลดลง สังคมไทยชื่นชมในความสำเร็จของผู้ประกอบการที่ไม่มีใบปริญญาบัตรด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนไป หลักสูตรจึงควรมุ่งไปสู่กลุ่มคนวัยทำงานและผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่ต้องการหลักสูตรที่มีใบปริญญาบัตรแล้ว เพราะอาจจะมีปริญญาบัตรในสาขาวิชาอื่น ดังนั้น กลุ่มคนเหล่านี้จึงต้องการความรู้และประสบการณ์ในสาขาวิชาที่พวกเขาขาดไป เช่น บางคนจบวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต หรือศิลปกรรมศาสตรบัณฑิตมา อยากมีความรู้ด้านผู้ประกอบการเพิ่มเติมเพื่อไปประกอบธุรกิจในด้านวิศวกรรมหรือประติมากรรมตามความถนัดของตนเอง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม หลักสูตรที่มีใบปริญญาบัตรในระดับปริญญาตรียังคงมีความจำเป็นในสังคมไทย เนื่องจาก สถาบัน/องค์กร/บริษัทส่วนใหญ่ยังคงต้องการวุฒิการศึกษาเหล่านี้ในการรับสมัครคนเข้าทำงาน

3. การมีพื้นที่ start up โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางธุรกิจคอยให้คำแนะนำ พื้นที่ start up จะต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียนที่หากทดลองธุรกิจใหม่ของตนเอง แม้ว่าธุรกิจจะล้มเหลว ผู้เรียนก็ไม่ขาดทุน/สูญเสียมาก ทำให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ และได้เรียนรู้ไปกับกระบวนการเหล่านั้น

บทสรุป

บทความนี้มุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการในประเทศไทย โดยนำผลลัพธ์ของหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการในมหาวิทยาลัยจำนวน 9 แห่งมาทำการเปรียบเทียบ และได้อ้างอิงสถิติสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทย การเรียนการสอนในช่วง Covid-19 และวัฒนธรรมหรือความคิดของคนไทยในการทำธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ด้วยวิธีการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลมีข้อจำกัด ดังนั้น เพื่อให้บทความเป็น

ประโยชน์และเสริมสร้างความรู้ในการสอนความคิดแบบผู้ประกอบการในการเชิงปฏิบัติ ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- วิธไท สันติประภพ. (2562). การเตรียมพร้อม "คนไทย" สำหรับโลกยุคใหม่. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 56 (2), 5-21
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2564). โครงสร้างเศรษฐกิจสังคมไทย: ความเปราะบางท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง. *aBRIDGED Maqking Research Accessible*. Retrieved 10 December 2021 from: <https://www.pier.or.th/abridged/2021/16/>
- สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *Lifelong Learning สู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่*. Retrieved 18 November 2019. https://oer.learn.in.th/search_detail/result/159610
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สรุปผลเบื้องต้นการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2564*. Retrieved 10 December 2021 from: [www.fieldglass.com/resources/reports/state-of-contingent-workforce-management-2017-2018-talent-technology-future-of-work](http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/Adebayo, O., & Kolawole, J.A. (2013). The historical background of entrepreneurial development in Nigeria: Its gains, shortcomings and needful. Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences, 4(5), 493-500. Campos, F., Frese, M., Goldstein, M., Iacovone, L., Johnson, H.C., McKenzie, D., & Mensmann, M. (2017). Teaching personal initiative beats traditional training in boosting small businesses in West Africa. Science, 357 (6357), 1287-1290. De Carolis, D. M., & Litzky, B. E. (2019). Entrepreneurship as a Science of the Artificial: Toward a Constructivist Understanding of Entrepreneurial Opportunities. Journal of Business Venturing Insights, 12, e00135. Dirk, D., Benson, H., & Bruce, M. (2013). The roles of learning orientation and passion for work in the formation of entrepreneurial intention. International Small Business Journal, 31(6), 652-676. Dwyer, C.J. (2017). The state of contingent workforce management 2017-2018: the convergence of talent, technology, and the future of work. Retrieved, March 15, 2019 from: <a href=). Gafar, M., Kasim, R. & Martin, D. (2013). Development of FM entrepreneurial assessment model to examine the effect of entrepreneurship education on real estate management

students. *The 2nd International Conference on Technology Management, Business and Entrepreneurship, Mahkota Hotel, Melaka, Malaysia.*

- Grant, A. (2018). Entrepreneurship major academic discipline for the business education curriculum for the 21st century. In *Educating entrepreneurs for wealth creation* (pp. 28-37). Routledge.
- Grégoire, D., & Béchar, J.-P. (2006). Description of four pedagogical innovations in entrepreneurship for higher education. In *Cahier de Recherche # 2006-06. Montréal, CA: Rogers-J.A.-Bombardier Chair of Entrepreneurship, HEC Montréal.*
- Harfst, K.L. (2010). The evolution and implications of entrepreneurship curriculum at universities. *Online Journal for Workforce Education and Development*, 1(3), 1-18. <https://opensiuc.lib.siu.edu/ojwed/vol1/iss3/3>
- Korte, R., Smith, K.A. and Li, C.Q. (2018). The role of empathy in entrepreneurship: a core competency of the entrepreneurial mindset. *Advances in Engineering Education*, 7 (1), 1-10.
- Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). (2010). *Assessment of higher education learning outcomes 2010-2011*. Organization for Economic Cooperation and Development (OECD).
- Secundo, G., Ndou, V., & Del Vecchio, P. (2016). Challenges for instilling an entrepreneurial mindset in scientists and engineers: what works in European universities? *International Journal of Innovation and Technology Management*, 13 (5), 1640012-1-1640012-23.
- Sherman, H., Stuart, J., & Weinstein, L. (2007). From the editors. *New England Journal of Entrepreneurship*, 10 (2), 5-6.
- Yamakawa, Y., McKone-Sweet, K., Hunt, J., & Greenberg, D. (2016). Expanding the focus of entrepreneurship education: a pedagogy for teaching the entrepreneurial method. *Journal of Business and Entrepreneurship*, 27 (2), 19-46.